

Joroisten kunta

Joroisten kunnan lausuntopyyntö 25.10.2021

Lausunto Paro-Sysmäjärven vedenpinnan vaihtelun vähentämisestä

Joroisten kuntaan on saapunut kuntalaisaloite, joka koskee Paro-Sysmäjärven vedenkorkeuden vaihtelua. Keskeisenä tavoitteena on saada liian suureksi koettu vedenkorkeuden vaihtelu pienemmäksi rakentamalla pohjapato Sysmästä lähtevän joen luusuaan. Kuntalaisaloitteen lisäselvitysten mukaan vedenkorkeuden vaihtelu järvissä saisi olla maksimissaan 30 - 50 cm.

Joroisten kunta on pyytänyt ELY-keskukselta lausuntoa, jossa tulisi arvioida päästäänkö mahdollisella pohjapatohankkeella kuntalaisaloitteen tavoitteeseen 30 - 50 cm vaihteluvälistä siten, että järvien keskivedenkorkeus ei muutu.

Lisäksi on pyydetty arvioimaan, voidaanko toimenpiteellä vähentää vedenkorkeuden vaihtelusta aiheutuneita haittoja, kuten rehevöitymistä, ja onko muutoksella vaikutusta Kiekan ja Liunan voimalaitosten säännöstelylupiin ja toimintaan. Lisäksi pyydetty tietoja siitä, mitä selvityksiä hankkeen vesilain mukainen lupa tulisi vaatimaan.

Pohjois-Savon ELY-keskus lausuu asiasta seuraavaa:

Sysmäjärvestä on jatkuvia vedenkorkeushavaintoja vuodesta 1960 lähtien. Havaintojen mukaan järven keskivedenkorkeus vuosijaksolla 1960-2020 on ollut 88,20 (N2000 +) ja vedenkorkeus on vaihdellut välillä 87,62 - 89,13. välillä. Keskimääräinen vaihteluväli on ollut noin 0,7 metriä. Suurimmat vuosittaiset vaihtelut ovat olleet yli metrin luokkaa (v. 1975, 1982, 1988, 2002, 2018 ja 2020).

Järvien vedenkorkeuksissa on nähtävissä laskeva trendi, joka näkyy erityisesti järven keski- ja alivedenkorkeuksissa 2000-luvulle tultaessa. Verrattaessa vuosien 1961 - 1990 ja 1991 - 2020 vedenkorkeuden tunnuslukuja (taulukko) voidaan todeta, että keskivedenkorkeus on laskenut noin 7 cm ja keskialivedenkorkeus noin 12 cm.

Vedenkorkeuden tunnusluku	1960 - 2020	1961-1990	1991-2020	muutos edelliseen
NW	87,62	87,71	87,62	-0,09
MNW	87,92	87,98	87,87	-0,12
MW	88,24	88,27	88,20	-0,07
MHW	88,67	88,67	88,66	-0,01
HW	89,13	89,13	88,92	-0,21

Kansalaisaloitteessa on toivottu, että vedenkorkeuden vaihteluväli voitaisiin rajoittaa maksimissaan 30 - 50 cm. Yleensä tämäntyyppisissä hankkeissa on lähdetty siitä, että tulvakorkeuksiin ei puututa, joten tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi, että alimpia vedenkorkeuksia tulisi nostaa jopa 0,8 - 1 metriä. Toinen vaihtoehto vedenkorkeuden vaihtelun pienentämiseen olisi pohjapadon rakentamisen lisäksi perata nykyistä purku-uomaa siten, että sen vedenjohtokyky tulvatilanteessa paranisi selvästi.

ELY-keskuksen arvion mukaan vedenkorkeuden vaihtelun rajaaminen 30 - 50 cm ei ole realistista, sillä sen seurauksena keskivedenkorkeus nousisi jopa useita kymmeniä senttimetrejä. Se edellyttäisi myös huomattavan pitkän pohjapadon rakentamista. Muutoksesta voisi aiheutua kiinteistöjen käytölle aiheutuvien haittojen (mm. vettymishaitat, rantakiinteistöjen koon pieneneminen) lisäksi myös haittoja alapuoliselle joelle sekä Liunan voimalaitoksen tuotannolle virtaamien äärevöitymisen seurauksena. Haittoja voisi aiheutua myös järven ranta-alueiden luonnolle, jotka alkaisivat kärsiä vettymisestä.

Vedenpinnan nostosta suurimmat hyödyt syntyvät virkistyskäytölle ja kalastukselle. Vedenpinnan nosto vähentää liiallista vesikasvillisuutta, mikä edesauttaa tuulen vaikutusta ja sitä kautta vedenvaihtumista erityisesti matalissa salmissa ja lahdissa. Talviaikaan alivesi on korkeampi, mikä lisää varastotilaa ja sen mukana happivarastoa. Vesisyvyyden lisäys vähentää tuulten aiheuttamaa sedimentin sekoittumista ja sedimentin sisältämien ravinteiden liukenemista veteen. Kaiken kaikkiaan vedenpinnan noston vaikutukset vesistön tilaan ovat kuitenkin yleensä vähäiset.

Maavedestä Sysmäjärveen laskevaan Vasaralanjokeen on tarkoitus tehdä luonnonmukainen kalannousuväylä siten, että vanhaan luonnonuomaan ohjataan vettä Vasaralankosken padon ohi. Hankkeen lupakäsittely on käynnissä. Hakemuksen mukaan juoksutettava vesimäärä tulee olemaan keskimäärin 0,5 m³ /s vuosittain ajalla 1. toukokuuta–31. lokakuuta. Vasaralanjoen padosta on juoksutettu tähänkin asti kesäkaudella vettä Vasaralanjokeen, joten kalannousu-uoman avaamisella ei ole merkittävää vaikutusta alapuolisen vesistön vedenkorkeuksiin.

13.12.2021

Maaveden säännöstelystä on tarkoitus käynnistää vuonna 2022 kehittämisselvitys, jossa arvioidaan ilmastomuutoksen vaikutuksia järven vesitalouteen sekä siitä aiheutuvia säännöstelyn muutostarpeita. Samassa yhteydessä tarkastellaan ilmastomuutoksen vaikutuksia koko vesistön vesitalouteen sekä arvioidaan Maaveden mahdollisen säännöstelyn muutoksen vaikutuksia alapuoliseen vesistöön. Keskeisin muutostarve kohdistuu Maaveden pakolliseen vedenpinnan kevätalennukseen, joka aiheuttaa ongelmia vähälumisina vuosina. Kevätalennuksen poistamisella voi olla positiivisia vaikutuksia Paro-Sysmäjärven kesävedenkorkeuksiin etenkin vähälumisten keväiden jälkeen.

ELY-keskus esittää, että Paro-Sysmäjärven vedennostohankkeen toteuttamisedellytyksistä voisi tehdä esiselvityksen, jossa arvioitaisiin mm. tavoitteellisen alivedenkorkeuden tasoa, pohjapadon rakentamisedellytyksiä ja hintaa sekä hankkeen hyötyjä ja haittoja. Sopiva alivedenkorkeuden taso voisi olla esimerkiksi 30- 40 cm nykyistä korkeammalla, jolloin keskivedenkorkeuden nousu jäisi vielä melko pieneksi. Mikäli pohjapadosta olisi käytössä alustava purkautumiskäyrä, sitä voisi käyttää myös Maaveden säännöstelyn kehittämisselvityksessä ja mallintaa molempien hankkeiden yhteisvaikutuksia Paro-Sysmäjärven vedenkorkeuksiin.

Vedenpinnan nostohankkeiden luvanvaraisuus ja tarvittavat selvitykset

Vesilain 3 luvun 3 §:n mukaan maa-alueen muuttaminen pysyvästi vesialueeksi vesistön vedenkorkeutta nostamalla vaatii aina aluehallintoviraston luvan. Mikäli haetaan lupaa vain alivedenkorkeuden nostamiseen pohjapadolla siten, että keskivedenkorkeuden nousu jää hyvin pieneksi (alle 5 cm), hankkeen luvittaminen on helpompaa, koska vaadittavat selvitykset ovat pienemmät. Jotta tähän voidaan päästä, alivedenkorkeutta ei yleensä voi nostaa kovin paljon (maksimissaan ehkä 20 cm) ja siitä saatavat hyödytkin jäävät vähäisiksi.

Edellytyksenä vedenpinnan nostamiselle on, että vähintään 75 % veden alle jäävän maa-alueen omistajista on antanut kirjallisen suostumuksen hankkeelle. Lupa voidaan myöntää myös, jos hakija hallitsee omistusoikeuden tai pysyvän käyttöoikeuden perusteella enempää kuin puolta veden alle jäävästä alueesta. Alueen omistajan suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos keskivedenkorkeuden muuttaminen on yleisen tarpeen tai yleiseltä kannalta tärkeän tarkoituksen vaatima.

Luvan myöntämisen yleisistä edellytyksistä on säädetty vesilain 3 luvun 4 pykälässä. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että hankkeesta saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä aiheutuviin haittoihin, joten lupahakemuksessa on esitettävä tiedot hankkeen hyödyistä ja haitoista.

Hankkeen hyötyihin lasketaan yleensä rantakiinteistöjen virkistyskäyttöhyödyt, jotka arvioidaan kiinteistöjen arvonnousuna. Haittoja

13.12.2021

syntyy rantakiinteistöille sekä maa-alueiden muuttumisesta vesialueeksi että vettymisestä. Nämä haitat on arvioitava kiinteistökohtaisesti ja ne on korvattava kiinteistöille. Vesialueeksi muuttuvasta alueesta korvaukset maksetaan vesilain mukaan 1,5-kertaisena. Korvauksia ei tarvitse maksaa niille kiinteistöille, jotka ovat antaneet suostumuksen hankkeeseen korvauksetta. Korvauksista voidaan myös vähentää kiinteistöille aiheutuvat hyödyt.

Hakijana keskivedenkorkeuden nostamista koskevassa hankkeessa voi olla esim. yksittäinen kiinteistö, vesialueen osakas tai osakaskunta tai kunta. Mikäli luvanhakijoita on useampi kuin yksi, vedenkorkeuden nostamista varten on perustettava vesioikeudellinen yhteisö, josta on tarkemmat määräykset vesilain 12 luvussa.

Paro-Sysmäjärven hankkeessa hakijana voisi toimia esimerkiksi Sysmäjärven osakaskunta, joka omistaa enemmän kuin puolet järven rantaviivasta. Toinen mahdollisuus olisi perustaa vesioikeudellinen yhteisö, johon voisi liittyä alueen osakaskunnat sekä hanketta kannattavien rantakiinteistöjen omistajat. Myös kunta voi toimia hakijana.

Hankkeen esiselvitykseen, suunnitteluun ja toteuttamiseen on mahdollista hakea ELY-keskukselta avustusta vesiympäristön hyvän tilan ylläpitämiseen ja parantamiseen myönnettävistä avustuksista. ELY-keskuksesta saa myös asiantuntija-apua hankkeen esiselvityksiin ja suunnitteluun.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Johtava vesitalousasiantuntija Tuulikki Miettinen ja ratkaissut Yksikön päällikkö Jukka Hassinen.

Tämä asiakirja POSELY/3156/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument POSELY/3156/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Hassinen Jukka 13.12.2021 17:04

Esittelijä Miettinen Tuulikki 14.12.2021 07:53